

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉՄՇԿԻԿ

ՏՈՒՍԱՄ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Արարուած Ա — տեւիչ Բ

(Երբ քաջութիւն Պոստփորի ափերը. զեղածիծաղ կանաչութեամբ մէջէն՝ ուր կը տեսնուին թիւզան. դակեմ մատուռներու գմբէթները՝ կը ծաւալին օդին մէջ՝ զանգակներու հնուաւոր և մեղմամոռ լինողները. կը մարին վերջին աստղերը. առաւօտեան թարմութիւն ամենուրեք. ափերու վրամ՝ պարիսպի գիտեր, աշտարակներ, թիթեւաթիւիչ հովանոցակներ. եւրոպական մասին վրայ՝ քեմին ձախակողմը՝ ժամեակի պէս քանուած՝ արաքական քարտարապետութեամբ՝ սպիտակ պալատ մը. Զմշկիկի ամարամոցն է ամ. աղջեւր պարտէզին մէկ կտորը. աւազան՝ կտրուկներով, արծառններով. պարտէզի մէկ անկիւնը Աստուածածնայ արծառնի մը՝ ծովուն վրայ մայրող. երկու մատաւարներ ծովէն կը մօտենան պարտէզի սանդղակն. մաւառած գետին, մաւառեց ցիցին կապելու համար, երգ մը մրմնջելով)։

Արեգակի նախկին լոյս
Արտի նախկին մշտածուած՝
Քեզ կը փրնտուն, ո՞վ սուրբ կոյս,
Մայր աղքատին, Աստուծոյն։

Այս պահուն մէջ անուշակ
Ո՛հ ի՜նչ քաղցր է քեզ յիշել.
Արշալոյսին մէջ յըստակ՝
Մայրենի դէմքդ դիտել։

Մեր բարեպաշտ արցունքներ
Երգիկներուն ցօղ կու տան.
Երգիւ հովով խնկաբեր
Թող մեր երգեր քեզ ելլան։

- Ա. նաւ. — Իրաւցնէ կրակուբոց մարդ է եղեր սա Զմշկիկը. ո՛չ պատերազմէ կը յոգնի, ոչ ալ խնջոյք ընելէ. երէկ մինչեւ առտուան ժամը չորս՝ շարունակ երաժշտութիւն ու լուսաւորութիւն կար պալատին մէջ։
- Բ. նաւ. — Մարդ ասոր կ'ըսեն. տանը մէջ լաւ ապրիլ գիտէ, դաշտին վրայ՝ լաւ մեռնիլ։
- Ա. նաւ. — Կեանքի յարգը արդէն ան կ'ըմբռնէ, ո՞վ որ մահուան վտանգներու մէջ կ'ապրի։
- Բ. նաւ. — Եթէ ամբողջ տարին հոս անցնէր՝

նուազածներու ապրուստը ապահովուած կ'ըլլար։

- Ա. նաւ. — Բայց այնչափ աղմկաւոր կերպով կը խօսի հարուստներու հակառակ՝ որ զինք չուտով Արաբներուն դէմ կը դրկեն, որպէսզի ժամանակ չունենայ իրենց դէմ պատերազմելու։ Կ'ըսէ եղեր որ՝ հարուստներուն զգեստները կը սիրեմ, աղքատներուն ան. ձերը։
- Բ. նաւ. — Ինքը ճիշտ հակառակն է սա անպիտան, կծծի, ազան Նիկեփորին. կարծեմ ատ մարդը ճշմութիւն կ'ընէ պարզապէս խնայողութեան համար՝ ոչ ուրիշ պատճառով։
- Ա. նաւ. — Մարդը իր հողոյ փրկութեան համար կ'աշխատի, — դրամը իր հոգին ենթադրելով։
- Բ. նաւ. — Նայելով որ բիւզանդացի ժողովուրդը սրբակեանքները շատ անելի կը յարգէ քան մեծ քաղաքագէտները, տէրութեան գործերը թողած՝ ճշմութեան զարկեր է։
- Ա. նաւ. — Կ'ուզէ իր յաղթութիւնը կատարեալ ընել. թէ՛ Արաբներուն և թէ՛... ղեւերուն յաղթել։ Մեծ զօրավարը ասանկ կ'ըլլայ։ Այս օրերս խորհրդաւոր բան մը կ'անցնի կը դառնայ արքունիքին և Զմշկիկի միջև. չեմ հասկնար թէ ի՜նչ կայ։
- Բ. նաւ. — Պատճառը չե՛ս գիտեր... հաստատ աղբիւրէ տեղեկացայ։ Կայսեր դուստրերէն թէոդորա Զմշկիկի յաղթանակին օրը ներկայացեր է կայսեր և զայն իրեն փեսայ ուզած. ինչ որ կ'երեւի Զմշկիկ զոհ է արշալուծեանց արքունի ընտանիքին հետ խնամուածիւն ընելէ, և կայսրն ալ վարձատրել կ'ուզէ դիւցանքը՝ այդ պատուով։
- Ա. նաւ. — Հիմա՞կ ինչպէ՞ս ամէն բան կը լուսաբանուի։
- Բ. նաւ. — Կու գան. նիգակները երեւցան։

(Ներս կը մտնի երկու պալատականներով)

- Ա. պալ. — Ուրեմն կայսեր դուստրը՝ Թէոդորան՝ Զմշկիկը իրեն փեսայ ընտրած է։
- Բ. պալ. — Ա՜մէն ջանք ընելու է այդ ամուսնութիւնը խափանելու համար։
- Ա. պալ. — Ապա թէ ոչ՝ գահը ապահովապէս Զմշկիկի ընտանեաց պիտի անցնի։
- Բ. պալ. — Այդ օրը պիտի չգայ։ Զմշկիկի աստղը պիտի խաւարեցնենք, և շուտով։

(Ներս կը մտնէ Զմշկիկի մօտոյցի վրայ հիծած վար կը մետուի ծիծէ և կ'ողջուի խորխտ ձեւով)։

Զմշկիկ. — Բարեւ. այսքան կանուխ։

Ա. պալ. (սիրալիւր ժպտով). — Նորէն մենք եւ դանք ամենէն առաջ Զեզ ուրախակցութեան եկող. անկեղծօրէն խօսելով՝ բոլորովին տօգոհ ենք Զեր նոր պատուէն. մենք կը փափագէինք որ պահուն վրայ ըլլար ասպետական ոգով, ժողովրդեան դատարար պաշտպանող մէկը։

Բ. պալ. — Ո՛չ եթէ անգործ գիտնական մը

1. Բեմական տէքստի մանրամասնութեանց, ինչպէս նաեւ հնախօսական լուսաբանութեանց համար՝ դիմել ուղղակի հեղինակին՝ խմբագրութեան մէջոցով. (Rédaction de la Revue Byzantine, Venise, Italie)։

(շուրջը նայելով) սա կոստանդին կայսեր պէս որ գիշեր ցորեկ ձեռագիրներով կը գրադի:

Ա. պալ. — Եւ կը համարի թէ բաւական է ցուցնել որ ինք արշաւանեաց ցեղէն է առաջին կարգի զինացալ կարծուելու համար:

Բ. պալ. — Իր զինուորական համբաւը ոչխարներու մորթիին մէջ փնտռելով:

Ա. պալ. — Կամ, աւելի գէշը, սա խումանոսին պէս որ ինքզինք զուարեութեան, իր ամէն քահանայութեան ընելու համար ստեղծուած կը համարի: Ինչ կ'ուզես. հօրը միակ որդին է, փայփայանքով չփացած, զեղարուեստով թուլցած, քնքոյշ, մեղկ, իր սիրտը՝ թող թէ տէրութիւնը՝ կառավարելու անկարող:

Չմշկիկ. — Չինուորական կենանք ժողովրդեան մէջ անցուցած եմ. տեսած եմ իր տառապանքները. իր երջանկութիւնը խաղալիկ մ'է դարձեր մի քանի իշխաններու ձեռք... ասոնց դէմ կ'ուզեմ մղելու համար միայն փափագէի թերեւս բոլոր կառավարութիւնը ձեռք ունենալ:

Ա. պալ. — Յիբաւի իշխանութիւնը՝ հարստութեան պէս՝ ոչինչ բան մ'է իբրեւ պատու մտնելով, բայց ամենէն մեծ բանն է՝ իբրեւ միջոց մը ուզած բարիքը գործելու. այս սոսակէտով ազնուական հոգիներուն ալ անարժան բան մը չէ...

Բ. պալ. — Մեծ օգուտներ ընելու համար՝ հարկ չէ խղճահարութիւն ընել փոքր փաստ մը համար:

Չմշկիկ. — Իրիւրին էր զահուն տիրել՝ եթէ այդ քաջութիւնն մ'ըլլար միայն:

Ա. պալ. — Ի հարկէ քաջութիւնն մը չէ միայն, այլ նաեւ առաքինութիւն՝ ինքզինքը վտանգի եկեղծակել հասարակութեան վիճակը բարւոյնելու համար:

Չմշկիկ. — Բիւզանդիոնի վրայ Հայոց արշաւունքի ցեղը կ'իշխէ. կ'ուզեմ սույս իր փառքին գործածել նոյն անկեղծութեամբ եւ նոյն եռանդով, որով իրենց պիտի ծառայէի հայրենեաց մէջ:

Ա. պալ. — Մեծ մարդիկները յիրաւի զարմանալի են. հաղորդական բնութիւնը, կրակոտ սիրտը որքան կը պատրէ գրեթէ:

Բ. պալ. — Մտքերնին գիրենք կը գտէ, վեր կը հանէ մարդկութիւնէն. զգացումնին՝ աներեւոյթ շղթայի պէս՝ գրիենք կը կապէ անոր:

Ա. պալ. — Կարեւորութիւն կ'ընծայեն նաեւ հանկերու որ անարժան էին իրենց ժամանակակից ծնանելու:

Չմշկիկ. — Շնորհակալ եմ ձեր չափազանց սիրուն, բայց կը ներքէն դիմաւորեմ կայսրը որ հիմա հասած պէտք է ըլլայ Ս. Գաբրիէլի մատուցը: (Կը նետուի նոժոգին վրայ):

Բ. պալ. — Պէտք է բան մը խորհի՛ր՝ սա Չմշկիկը շուտով կործանելու համար:

Ա. պալ. — Ամէն բան մտածուած է, հոգ մի՛ ընեն:

Բ. պալ. — Ինչպէս:

Ա. պալ. — Ձեւ գիտեր թէ որքան պարզ եւ զուարեակի կերպով. — դերասանութեամբ: — Բացատրեմ: Չմշկիկի ծառաներէն երկուսու կաշառուած են յարձակում ձեռացնելու համար կայսեր վրայ, բայց անքան դանդաղ կերպով պիտի ընեն՝ որ ժամանակ ըլլայ ձերբակալելու գրեթէ՛ր փաստ մ'ընելնէն նշեն առաջ:

Բ. պալ. — Ցետոյ:

Ա. պալ. — Գետոյ՝ պիտի խոստովանին որ Չմշկիկի գործամբ ըրած են: Ա՛յ գիտէ որ վաղքի մէջ ապաշխարութեան սաղմոսները պիտի կարդայ, ան ալ եթէ աշփերը իրեն թողուն բարեգթութեամբ:

Բ. պալ. — Երբ պիտի ըլլայ այս:

Ա. պալ. — Աստօր:

Բ. պալ. — Ուր:

Ա. պալ. — Այտեղ:

(Ներս կը մտնեն զոստամզին գերփոռութեամբ, Չմշկիկ, Բոմանոս, Նիկեփոր, Վարդ Սրբեղոս, Թիկ-Սոսակացիներ, զօրավարներ, Վոսփորի ափերը կ'անհետանան: Երբին կը տիրէ Չմշկիկի ամարա. մոցիմ պարտէզը՝ ուր ըսգովաթիւ գերիմներ սեղանի պատրաստութեամբ մէջ են արքունի հովանոցի մը ներքին: ուր կը նուագեն երաժիշտներ):

Վարդ. — Վեհափառ Տէր, այժմ գրական ինչ նոր արտադրութեամբ կը գրադի:

Պէրփիստէն. (վե՛ն չարժանեցում եւ աշփոյ յաճախ շրջելով իր թիկնապահներուն վրայ).

— Դժբաղդաբար տէրութեան սա գործերը կան՝ որ արգելք կ'ըլլան իմ բոլոր մտաւորական գաղափարներուն. երէկ վասիլ Ալշախունայ վարքը լինացի. խոշոր հատոր մ'եղաւ, գրեթէ սա հաստութեամբ. հիմակ հանգուցեմ հօրս՝ Լեւոն յմատասելի կենսագրութեամբ կը գրադիմ. միտք ունիմ մեր արշակունի ընտանեաց ամբողջ պատմութիւնը չարարելի՛ սկսելով Տրդատ Թագաւորէն եւ Նոստանդիանոս կայսրէն. բազմաթիւ ձեռագիրներ նայած եմ, ոյոյն եւ հայ հեղինակները պրպտած, վկայութիւններ հաւաքած, ցանկեր շինած, մեր ցեղին վերաբերող բոլոր մարգարէութիւնները առանձին նշանակած: Բայց ժամանակը կը պակասի, ժամանակը՝ այս ամենէն՝ հսկայ գործ մը չինելու...:

Երէկ մեծ գիւտ մ'ըրինք. հին ձեռագրի մը մէջ գտանք Հայոց Սահակ անուանով մէկ հայրապետի մը գրութիւնը որ Վասիլ Արշակունիին 500 տարի առաջ մանրամասն՝ մեր տան պատմութիւնը գրած է, դարով, տարիով նշանակած՝ թէ Հայոց Թագաւորական ընտանիքը՝ պիտի տիրէ նաեւ Բիւզանդիոնի վրայ:

Վարդ. — Հի՛նգ հարիւր տարի... (կը հրաւիրուին սեղանի շուրջ բազմելու):

Պէրփի. — Հի՛նգ հարիւր... Եւ այդ գրութիւնը հրեշտակի մը հրամանով գրուած է:

Բայց ասոր նման բազմաթիւ ուրիշ աւ-

ժանհաճաւտ աղբիւրներ գտած եմ, ոմանք
դէպքերէն առաջ՝ միւսները դէպքերէն վերջ
գրուած, Բայց ժամանակը... ժամանակը կը
զայսի... Գրելու ամենէն եռանդուն վայր-
կենին՝ երբ գլուխը բոց առեր է և մարդը
ներկայ մարդիկները մոռցեր՝ յանկարծ կու
զան իմացնելու թէ այդ ինչ քաղաքը կրակի
մէջ է, Արաբները յարձկնը են նորէն:

Պէտք է իշխում մտաւոր աշխարհքէն, կան-
չել զօրավարները, անոնց հարցնելը: Զմէկիկ,
Նիկեփոր, ինչ ընելու է այս վայրկենին:
Նիկեփոր. — (որ սեղանէն քիչ մը ետ քայլած
ու ցած բռնած փոքրիկ գիրք մը՝ կը կար-
դայ): Կարող չեմ իսկոյն ըսել. կէսօրուան
ժամերգութիւնս դեռ չեմ լմացուցած:

Պերի. — Լմացուր հանգստեամբդ, սիրելի
Նիկեփոր, վտանգը այնքան մեծ չէ: — Ահա
մարդ մը որ թէ՛ Աստուծոյ լու կը ծառայէ՝
և թէ՛ կայսեր:

Գոհ եմ որ Նախխնամութիւնը ինձ տուաւ
քաջ զօրավարներ որ ինձ ժամանակ թո-
ղուցին զապահովեամբ զբաղելու՝ թշնա-
միները Երաշխելով:

Զմէկիկ. — Մեր յաղթանակները դեռ ոչինչ են,
տէր արքայ: Տէրութիւնը գերծ չէ վտանգէ:
Պէտք է Բուլղարիոյ վրայ յարձակիթ, պէտք
է դատարկենք զայն Ռուսներէ. այս ժողո-
վուրդը յանդուգն է. Բիւզանդիոնի տէր ըլ-
լալ կ'ուզէ, Հռովմայեցւոց պատմութիւնը
շարունակել:

Յետոյ՝ զէնքերնիս Արաբներու դէմ. ամէն
յաղթանակ անկատար է, երբ թշնամեաց
ձեռքն են Գրիստոսի սուրբ գերեզմանը,
քրիստոսեութեան խանձարուրքը. պէտք է
Պաղեստին մտնել, Երուսաղէմ գրաւել, անց-
նիլ Պաղատտ, հոն կուսակալ ալ թողուլ,
կոխել Արաբիա, — իրաւունքն յետոյ վրէժը:
Վարդ. — Բայց եթէ երկու գերեզմաններուն
միջեւ քուլինդ գտնուի...

Զմէկիկ. — Արդ է որ զմարդ կը զայրացնէ...
ռամիկ մարդիկ կը ցաւին՝ որ կենանք կարճ
է, չեն կարող ուզածնուն չափ վայելել,
բարձր հոգիներ պէտք է ցաւին նսեն՝ որ
ան չի՝ բաւեր ուզածնուն չափ մեծ ըլլալու
համար:

Պերի. — Այսպիսի աշխարհագրութիւն մը՝
նոյն իսկ մասամբ՝ դարբեր գործ է...

Զմէկիկ. — Թերեւս կարելի է զանոնք համա-
ռօտել, որոշ ծրագիրով պատերազմելով,
քան փառք և արկած խնդրող ասպետի ու
նով ինչպէս կ'ընենք արդ. դիտած եմ թէ
մենք աւելի զեղարուեստով կ'ընենք պատե-
րագմիս, քան քաղաքականութեամբ. մեր
պատերազմները աւելի գեղեցիկ են քան օգ-
տակար:

Պերի. — Մեր նախնեաց պատմութիւնը ուսում
նասիրելով՝ ձեռագիրները խառնելով՝ ես ալ
դիտած եմ որ մեր պատերազմները յաւի-
տեանկան կրկնութիւն մ'են. զարմանալ կը շա-
հինք, ձմեռը կը կորսնցնենք:

Զմէկիկ. — Իսկ եթէ վերջնականապէս ալ չա-

հուին նահանգներ, իսկոյն մի քանի երկրա-
տէրներ կը գրաւեն զանոնք, թողլով ժողո-
վուրդը նոյն տառապանաց մէջ. կարծես
բոլոր աշխատողները իրենց համար կ'ա-
պրին, բոլոր գիւնդարները իրենց համար կը
մեռնին: (Նիկեփորի դատնայով). — Բայց
ինչու չէք մասնակցիք սեղանի, վեհափառ
զօրավար:

Նիկեփոր. — Ուխտած եմ երեք օրէ ի վեր ա-

մենեւին միս և զինի չդնել բերանս:

Զմէկիկ. — Ի՜նչ կը փափագիք ուրեմն.

Նիկեփոր. — Աչինջ. ոչինջ. ինձ բաւական են
աղ և հաց:

Զմէկիկ. — Բայց, վեհափառ զօրավար, ես սո-

ւորութիւն չունիմ այս ոճով պատուելու
իմ հիւրերս:

Նիկեփոր. — Լաւագոյն է հիւրին սովորութիւնը
յարգել՝ քան իր. — Տիչդ երկու շաբաթէն՝
իմ անուանակից սուրբիս տօնն է և ես կ'ու-

զեմ այս առիթն քիչ մ'աւելի ծոմապահու-

թիւններով անցնել:

Զմէկիկ. — Աղօթեցէք մեզ համար ալ որ գի-
նովցած ենք կեանքի և հանգստեան սիրով:
Պերի. — Դատնայով մեր նիւթին՝ ուսկից
մինչեւ պատերազմի դաշտը հեռացանք՝ հի-
մա գրեթէ ամբողջացուցած եմ մեր արշա-
կունեաց Տիւրքաբոյնի լիւրը Արշակ Պարթևէն
մինչև սա Ռումանոսը, և ցեղին ազնուակա-
նութիւնը կ'իմացուի ամբողջապէս այն ժա-
մանակէ՛րբ մարդս ամբողջ պատմութիւնը
աչքի առջեւ ունենայ:

Ռումանոս. — Ես կը զարմանամ, սիրելի չալը,
որ դուք՝ որ այնքան գիտութիւն և գեղա-
րուեստ սովորած էք, դեռ կարեւորութիւն կու
տաք ազնուականութեան: Վերէն վար նա-
խապաշարմունք է, փնտաղար թէ՛ ժողովուր-
դեան և թէ՛ իշխաններուն. խեղճ մարդիկ.
զիրենք աւելի բարձր ենթագրելով չեն խառ-
նուիր ժողովուրդեան մէջ՝ այլ պալատներն
մէջ կը բանտարիւն՝ ճգնաւորի կենանք անց-
նելով. ճշմարիտ և անկեղծ ուրախութիւնը
ժողովուրդեան մէջ կայ. ժողովուրդը հիւանդն
է, իշխանները բժիշկ:

Զմէկիկ (ինքնիրեն). — Անոր համար կը սպան-
նեն զայն:

Նիկեփոր. — (ինքնիրեն, բարկացած). Տես, տես,
ի՜նչ երես ելած տղայ. հօրը հետ ինչպէս կը
խօսի. ինչ քորիշ, ինչ ձայն. ամենէն մեծ
հանձնար, ամենէն շնորհալի երեւոյթը ա-
տելի կը դառնայ՝ երբ ամօթխածութեան և
համեստութեան շնորհքը օժու՛մը մը չի տար
անոնց:

Ռումանոս. — Եթէ ազնուական արիւն ստացած
ըլլալ մեծ բան մ'է՛ կանչելու է բոլոր այն
դաշտերն ու բլուրները, ուր մեծ զօրավար
մ'արին թափած է, և բլուրին մէջը կայ-
սեր սենեկապան ձեռնադրելու է, միւսը
լոգոթէթ, միւսը ծովակալ... յիրաւի՝ ծի-
ծաղելի են ազնուականները:

Նիկեփոր. — Տես սա հայրը. փոխանակ բար-
կութիւն ցոյց տալու՝ կը ժպտի՝ որդւոյն

չթողնքէն կախուած: Եթէ սա տղան իմ ձեռքս ըլլար՝ հաւատացե՛ք՝ կաշի ոսկր չէի թողուր վրան:

Ռումունու. — Մի՛ թէ ազնուականներուն ալ նոյն օգը, նոյն թղունները, նոյն բոյսերը չեն որ արին կու տան:

Մասայոյ մը (հառաչելով). Նուրբ խորտիկները՝ թերեւս աւելի՛ ազնուական արին մը կը կազմեն:

Ռումունու. — Իմ կարծիքովս մեր արեան ճշմարիտ նախահայրերը օգը, չուրը, բոյսերն են, բայց այդ նախահայրերը հասարակաց չեն թէ՛ աղքատին և թէ՛ հարուստին: Եւ յետոյ ո՛ր և է ազնուական ընտանեաց պատմութեան ծայրը երբ երթա՞ք՝ կը գտնէք միշտ մէկը որ ազնուական չէր, այլ սովորական մարդ մը՝ որ պաշտօնի կամ գործի մը պատճառաւ՝ ազնուական համարուեցաւ. ուրեմն գործն ու պաշտօնն է որ մարդ մը ազնուական կ'ընէ, ո՛չ ուրիշ բան:

Գեղարուեստով առէ՛ք. ճշմարիտ ազնուականութիւնը ուրիշ բան չէ՛ բայց եթէ դէմքի արտայայտութիւն մը. ուղիղ գիծն է ան մեղմ գիծերու վրայ տիրապետող: Եթէ ինձ միայր՝ մարդկութիւնը այս սկզբունքի համեմատ կը բաժնէի երկու մասի՝ ազնուականներու և...

Նիկիֆոր. — Երանի՛ լաւ արձաններուն.

Ռումունու. — Մարդիկը դատելու համար հարկ չէ նախ գիտնալ՝ թէ որքան դրամ ունին քովերին. մարդիկը իրենց անձովը պէտք է գնահատել ո՛չ իրենց ստացուածքէն, և ըստ այնմ դասաւորել:

Նոյն մարդն ալ սակայն կարող է ազնուական երեւիլ կամ ոչ՝ զխու կամ ձեռքի շարժման և դիրքի փոփոխութեան համեմատ:

Նիկիֆոր. — Մէկը ամէն շարժում ընելուն՝ ազնուականութենէ պիտի խնայ. ամէն վայրկեան յեղափոխութիւն... կեցցէ՛ մեր ապազայ կայսրը...

(Այս վարկեմիմ երկու արար գերիմիմ որ սեղանի վրայ կը ծառայեմ՝ և տարտամօրէմ կը հիւսաւանս ու կը մօտեման՝ դաժնակներ կը քաշեմ սեղանի վրայէմ և յամկարծակամ յարծակում մը կը գործեմ զգրիտուժեմի վրայ. մեծ յուզում. կայսրը կ'ազատի թեթեւ վերաւորում. Զմէկիկ՝ սուրը միւրկացած կը յարծակի ամոնց վրայ. դաւաճամողիմերը գետիմ կը տապալիմ ամօզուտ զիմաղրու. թեմէ մը յետոյ. դայսրը կը տամիմ բեմի վրայէմ):

Նիկիֆոր. — Դաւազրութիւն, Զմէկիկի նշանս տուքի օրը... Զմէկիկի պալատին մէջ... այս ինչ կը նշանակէ. տեսնենք թէ ինչպէս պիտի վերջանայ գործը. (Արաբներուն նայելով). Խեղճ մարդիկ... իսկ հոգիներն:

ԱՐՄԱՅԱՍ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՈՂՈՐԴՈՒ ԹԻՒՆ

— Ող է, հաց, հաց . . .

Ո՛վ կ'հեծէ,

Շեմին վրայ խրճիթիս ո՛վ կը հեծէ:

Յոյսըս մարած է օճախիս բոցին հետ.

Մէջս է մոխիր, շուրջս մոխիր. — օ՛հ ի՞նչ շահ

Մոխիրներու վըրայ արցունք սերմանել:

Բան մը չունիմ, բան մը. այս օր իմ վերջին

Նուալով թոյն գրեցիք.

Ներսը թոյնս իմ կը շաղուեմ: —

Վաղը եկուր, գերեզմանոց, ո՛վ Անթիք.

Բուքին մէջէն, կանուխ, երբ որ գիւղին շուրջ

Գայլերը դեռ կը յաժին,

Վաղը եկուր . . . Պիտի ես

Շիրմիս մէջէ, իբրեւ հաց,

Գերթողի սիրտս այդ մախաղիկ մէջ ձըգեմ.

Գերթողի սիրտս արինդ, արինն որբերուդ

Պիտի ըլլայ որչափ որ վիշտդ ապրի . . .

Վաղը եկուր գերեզմանոց, ո՛վ Անթիք:

Իսնիէլ Վարուժան

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ

ՌԵԹԷՆՍ Զ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

“ԴՊՐՈՑ ԵՒ ԴՊՐՈՒԹԻՒՆ”

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԻԹԵՐ

ՎԻԷՆՆԱ 1907

գին 20 դահեկան

ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ

ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ի. Պոլիս, Զարմաթըրաբ

